

Dr hab. nauk med. Joanna Jaroch

Oddział Kardiologii Dolnośląskiego Szpitala Specjalistycznego im. T. Marciniaka we Wrocławiu,

Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu

Recenzja rozprawy doktorskiej lekarz Ewy Trzmielewskiej p.t.:

„ Ocena powikłań sercowo-naczyniowych u chorych z przebyłym udarem mózgu i z nadciśnieniem tętniczym ”.

Udar mózgu jest istotnym problemem społecznym. Stanowi trzecią przyczynę zgonów na świecie oraz zasadniczą przyczynę niepełnosprawności oraz otępienia. Uznany i najważniejszym czynnikiem ryzyka udaru mózgu jest nadciśnienie tętnicze, równie istotny problem zdrowotny w Polsce i na świecie. Powikłania narządowe nadciśnienia tętniczego w układzie sercowo-naczyniowym, zarówno przebudowa nadciśnieniowa serca (cechująca się rozwojem przerostu lewej komory, dysfunkcji rozkurczowej lewej komory i remodelingu lewego przedsionka) jak i zmiany strukturalne oraz czynnościowe naczyń tętniczych, stanowią niezależne czynniki ryzyka wystąpienia incydentów sercowo-naczyniowych (wieńcowych i neurologicznych) i mają duże znaczenie w ocenie łącznego ryzyka sercowo-naczyniowego u chorych na nadciśnienie tętnicze.

Cenna i uzasadniona zarówno ze względów poznawczych jak i klinicznych jest zatem próba ustalenia zależności pomiędzy udarem mózgu a powikłaniami sercowo-naczyniowymi u chorych na nadciśnienie tętnicze, podjęta przez lekarz Ewę Trzmielewską w rozprawie doktorskiej zatytułowanej „ Ocena powikłań sercowo-naczyniowych u chorych z przebyłym udarem mózgu i z nadciśnieniem tętniczym”.

Celem pracy było oszacowanie częstości występowania powikłań sercowo-naczyniowych nadciśnienia tętniczego oraz wskaźników niekorzystnych zdarzeń sercowo-

naczyniowych u chorych z nadciśnieniem tętniczym po przebyłym udarze mózgu.
Ponadto

doktorantka podjęła próbę powiązania typu i charakterystyki przebytego udaru mózgu z częstością występowania zmian sercowo-naczyniowych.

Przedstawiona do recenzji rozprawa ma typowy układ pracy doktorskiej, stanowi obszerne studium tematu: liczy 164 strony, zawiera 54 tabele – porządkujące i ułatwiające analizę wyników i 214 pozycji piśmiennictwa – starannie opracowanego i adekwatnie cytowanego. Rozprawa napisana jest poprawnym, typowym dla publikacji naukowej językiem. Tytuł odzwierciedla treść pracy. Rozbudowane wprowadzenie w bardzo szczegółowy sposób przedstawia problematykę klasyfikacji i epidemiologii udaru mózgu i nadciśnienia tętniczego oraz powikłań narządowych nadciśnienia tętniczego w układzie sercowo-naczyniowym. Założenia i cele pracy, istotne z punktu widzenia poznawczego i klinicznego, są sformułowane jasno.

Recenzowana praca doktorska stanowi analizę retrospektywną dokumentacji i badań wykonanych u 111 chorych, którzy reprezentowali dwie grupy: chorych z pierwotnym nadciśnieniem tętniczym z przebyłym udarem mózgu w wywiadzie (grupa A - 59 osób) oraz chorych z pierwotnym nadciśnieniem tętniczym bez udaru mózgu w wywiadzie (grupa B - 52 osoby). W badanej grupie chorych z pierwotnym nadciśnieniem tętniczym i przebyłym udarem mózgu u 88,1% stwierdzono udar niedokrwienny, a u 11,9% udar krwotoczny. U wszystkich badanych wykonano badanie ankietowe, przygodny pomiar ciśnienia tętniczego, oznaczenia stężenia lipidów, glukozy i tyreotropiny (TSH) we krwi, 24-godzinne

ambulatoryjne monitorowanie ciśnienia tętniczego, 24-godzinne monitorowanie holterowskie EKG z czasową analizą zmienności rytmu serca, badanie echokardiograficzne oraz badanie ultrasonograficzne tętnic szyjnych. Badania będące przedmiotem recenzowanej rozprawy stanowiły część projektu „Rokownicze znaczenie ambulatoryjnego monitorowania ciśnienia tętniczego u chorych po udarze mózgu”, na który zgodę wyraziła Komisja Bioetyczna przy Uniwersytecie Medycznym we Wrocławiu.

Dane uzyskane z wyżej wymienionych badań poddano analizie statystycznej, stanowiącej bardzo mocny punkt pracy. Do każdego chorego z nadciśnieniem tętniczym po przebyłym udarze mózgowym dobrano na zasadzie analizy *case to case* chorego z nadciśnieniem tętniczym bez przebytego udaru mózgu.

Wyniki badań doktorantka przedstawiła w sposób bardzo szczegółowy, a jednocześnie czytelny - na 17 stronach rozdziału 4, ilustrując je 46 tabelami. Wyniki badań stanowią obszerną i cenną część rozprawy. W pracy doktorskiej „Ocena powikłań sercowo-naczyniowych u chorych z przebyłym udarem mózgu i z nadciśnieniem tętniczym” lekarz Ewa Trzmielewska wykazała, że chorych z nadciśnieniem tętniczym po przebyłym udarze mózgu cechuje zwiększona częstość występowania niekorzystnych czynnościowych i strukturalnych zmian sercowo-naczyniowych. Za czynniki warunkujące niekorzystne zmiany sercowo-naczyniowe w badanej grupie chorych należy uznać, w świetle wyników pracy, dłuższy czas trwania nadciśnienia tętniczego, nieskuteczne wyrównanie ciśnienia tętniczego oraz otyłość. Natomiast typ przebytego udaru mózgu, liczba przebytych epizodów naczyniowo-

mózgowych o charakterze niedokrwiennym oraz płeć wydają się zgodnie z wynikami badań recenzowanej pracy w niewielkim stopniu warunkować niekorzystne zmiany wskaźników ryzyka i powikłań sercowo-naczyniowych u chorych z nadciśnieniem tętniczym po przebytych udarach mózgu.

Dyskusja, w której doktorantka omawia wyniki i konfrontuje je z wynikami innych badań świadczy o sumienności autorki, której jednakże nie udało się uniknąć powtórzeń. O przygotowaniu doktorantki do prowadzenia badań naukowych świadczy wprowadzenie podrozdziału dyskusji o ograniczeniach badań, do których należą niewielka liczebność grupy chorych po krwotocznym udarze mózgu oraz fakt, że w ostrym okresie udaru mózgu wszyscy pacjenci byli leczeni w sposób zachowawczy.

Pracę podsumowują wnioski, które są wyprowadzone prawidłowo i wynikają z przeprowadzonych badań. Doktorantka podkreśla, że populacja chorych z nadciśnieniem tętniczym po przebytych udarach mózgu wymaga obserwacji odległej w kontekście oceny występowania czynników ryzyka sercowo-naczyniowego. Wskazuje na potrzebę rutynowej diagnostyki kardiologicznej chorych po udarze mózgu obejmującej badanie echokardiograficzne, badanie ultrasonograficzne tętnic dogłowych, 24-godzinną rejestrację EKG metodą Holtera i całodobową rejestrację ciśnienia tętniczego (ABPM).

Lektura pracy nasuwa refleksję o możliwości poszerzenia badań o analizę związku między parametrami lewego przedsionka serca jako elementu nadciśnieniowej przebudowy serca, migotaniem przedsionków a udarem mózgu. Nowoczesne i cenne mogłyby też być dociekania o związki między sztywnością

tętnic, przebudową lewego przedsionka i udarem mózgu.

Z obowiązku recenzenta przedstawiam następujące uwagi dotyczące kwestii formalnych i edytorskich:

- Pojęcie „powikłania sercowo-naczyniowe nadciśnienia tętniczego” warto zastąpić „powikłaniami narządowymi nadciśnienia tętniczego w układzie sercowo-naczyniowym”
- Warto uzupełnić zdanie na str. 20, dotyczące maksymalnej prędkości fali niedomykalności zastawki trójdzielnej w ocenie funkcji rozkurczowej lewej komory o wyjaśnienie – „jako wskaźnika nadciśnienia płucnego wtórnego do dysfunkcji rozkurczowej lewej komory”
- Proszę poprawić błędy językowe (literowe i dotyczące składni) na stronach: 9, 15, 17, 23, 65, 72.

Przedstawione uwagi w niczym nie umniejszają pozytywnej oceny merytorycznej recenzowanej pracy doktorskiej.

We wniosku końcowym stwierdzam, że przedstawiona do recenzji praca stanowi oryginalne i merytorycznie wartościowe dokonanie doktorantki i świadczy o umiejętności doboru tematyki i opanowaniu odpowiedniego warsztatu badań naukowych. Lekarka Ewa Trzmielewska wykazała się dobrym przygotowaniem teoretycznym i umiejętnością krytycznej analizy uzyskanych wyników. Praca podkreśla konieczność stałego monitorowania kardiologicznego i aktywnego poszukiwania powikłań narządowych nadciśnienia tętniczego u

chorego po udarze mózgu.

Stwierdzam, że rozprawa doktorska lekarz Ewy Trzmielewskiej p.t.: „ Ocena powikłań sercowo-naczyniowych u chorych z przebyłym udarem mózgu i z nadciśnieniem tętniczym” spełnia warunki stawiane pracom na stopień doktora nauk medycznych określone w art. 13 ust. 1 z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.).

W związku z powyższym mam zaszczyt zwrócić się do Rady Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu z wnioskiem o dopuszczenie lekarz Ewy Trzmielewskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Wrocław, 24.03.2018

Dr hab. n. med. Joanna Jaroch
KARDIOLOG
specjalista chorób wewnętrznych
Joanna Jaroch 3472583

